

Tomi Reich

Tordai emlékek

(Folytatás)

Idegenvezető Párizsban

Apám, Reich László, még az első világháború előtt, 1909-ben, Erdélyben született. Ezekről az időkről, az idősebb generáció mindig csak úgy beszélt mint "a régi szép békebeli idők, amikor még Ferenc József volt a K. u. K. (Kaiser und König), aki minden alattvalóját egyformán szeretett".

A hetedik születésnapjára, apám egy lombfűrész kapott ajándékba egy rokontól, aki meg is tanította hogyan kell bánni a szerszámmal. Úgy látszik apám nagyon fogékony volt mert hamarosan barkácsolni kezdett: dobozokat, képkereteket és játékokat készített fából. Szülei gyakran nézték munka közben, aztán egy szép nap kijelentették: "Lacika asztalos lesz, hiszen látszik hogy ezt szereti!"

Miután elvégezte a négy elemi és a négy polgári, a szülei beadták egy ipariskolába hogy tanulja ki az asztalos mesterséget. Hogy ez egy bölcs lépés volt vagy sem, ezt csak sejteni lehet. Én azt hiszem hogy apám sokkal többre lett volna képes! Dehát a múltat nem lehet megváltoztatni! 1926-ban, apám befejezte az ipariskolát és asztalos lett.

Néhány héttel az iskolaév befejezése előtt, megjelent az osztályban a Renault francia autógyár egyik képviselője aki csábító ajánlással jött. Azt ajánlotta hogy az összes végzős fiatalok – akik az asztalos mesterséget tanulták – jöjjenek Párizsba, a Renault gyárban dolgozni, még hozzá jó fizetéssel! "Ez már döfi!" mondták a fiúk és nagyrészt ott helyben aláírták a négy évre szóló szerződést. Apám is ezt akarta tenni, de mivelhogy jó kisfiú volt, gondolta hogy előbb megbeszéli az ügyet a szüleivel. De a szülők hallani sem akartak a dologról! "Még felszedsz nekem ott egy "sikszet"* és feleségül veszed! Csak ez hiányzik nekünk!" mondta az anyja rettegve.

Teltek – múltak a hetek, apám barátai mind elutaztak Párizsba, ő pedig otthon maradt és biztosan irigyelte őket, na meg a szüleire is neheztelt, mert olyan "vaskalaposak" voltak. Látván hogy apám olyan szomorú és csüggedt, a szülei egy javaslattal jöttek elő: "Hát ha a fiú minden áron világot akar látni, csak utazzon, de nem Párizsba hanem Budapestre", (mert ott sok rokonuk élt). Ezt is csak három feltétellel: Az első az volt hogy rokonoknál fog lakni (ezek majd a "körmeire néznek" és ha netalán valami rosszat csinál, rögtön jelentik majd a szülőknek). A második az volt hogy dolgozni fog és házbért fog fizetni. A harmadik pedig az, hogy minden este legkésőbb kilenckor otthon lesz.

Apám nyomban elfogadta az összes feltételeket és máris készült az utra. Igaz, Pest az nem Párizs, de mégis egy szép nagy város és még mindig jobb mint otthon kuksolni. Budapesten egy nagybácsinál lakott és rövid időn belül munkát is talált, egy bútorgyárban. Közben a barátaival is levelezett (akik Párizsba utaztak).

Egy év után, kéthetes szabadságot kapott és haza utazott Erdélybe, meglátogatni a szüleit. De mikor vége volt a szabadságnak, apám – titokban – egy Párizsra szóló vonatjegyet vett. A szülei elkisérték Kolozsvárig, ott elbúcsúztak, apám felszállt a nemzetközi gyorsvonatra, de csak a végállomáson, Párizsban, szállt le. Ott már várták a barátai, akik szállásról is gondoskodtak, sőt még munkáról is, a Renault – ban.

Néhány nap múlva, apám levelet irt a szüleinek, amely körülbelül így kezdődött:

Drága Szüleim,

Végtelenül sajnálom, de a nemzetközi gyors nem állt meg Budapesten, sőt máshol sem, csak itt, Párizsban, a végállomáson. Tehát itt vagyok Párizsban, de ti ne aggodjatok emiatt!

Van szállásom, van munkám és keresetem! Minden rendben!

Párizsban a hétköznapok nehéz munkával teltek, de vasárnapokon apámnak és barátainak volt idejük megismerni a várost. Bizony, Párizsban van mit látni: az Eiffel tornyot, a Notre Dame templomot, a Diadal ívet, az Obeliszket, a Sacré Coeur templomot, a Sorbonne egyetemet, aztán rengeteg muzeumot, képtárt és kiállítást. Később a környékre is kirándultak, főleg Versailles–ba és Fontainebleau–ba.

Nyáron, mikor mindenki vakációzott Franciaországban, apám meg a barátai is útra keltek, legtöbbször biciklin, és bejárták majdnem az egész országot. Apám mindenfelé fényképezett is, mert ő egy nagyszerű amatőr fényképész is volt.

1931–ben visszajött Erdélybe, a szülőföldjére, de élete utolsó pillanatáig Franciaország szerelmese maradt.

Gyermekkoromban, a Tordai lakásunkban, volt apámnak egy féltve őrzött kincse: egy nagy doboz és benne több száz fénykép amit Franciaországból hozott. Gyakran előszedte őket és hosszasan nézegette. Néha leültetett engem is maga mellé, kezembe adott egy-egy képet és arra kért hogy nézzem jól meg. Aztán megmagyarázta hogy mit ábrázol. Így ismertem meg a Párizsi Notre – Dame templomot, a Versailles–i palótát, a Rouen–i katedrális, a Louvre muzeumot, a Loire völgyi kastélyokat és még sok más szép és érdekes dolgot Franciaországból.

1998 Augusztusában utaztam először Párizsba, feleségemmel együtt. A program szerint, az indulás pontosan éjfélre volt tervezve, de az utolsó pillanatban valami hibát fedeztek fel a repülőgépben és emiatt csak reggel 9-kor indultunk útnak. Holtfáradtan érkeztünk Párizsba. Valahogy elvándorogtunk a szállodáig ahol szobát rendeltünk és boldogok voltunk mikor azt megkaptuk. Végre egy kis pihenés! Másnap reggelig ki sem bújtunk az ágyból.

Reggel, frissen, kipihenten ébredtünk és az ízletes francia reggeli után "nyakunkba vettük a várost". Először végigsétáltunk a Mathurins utcán (itt volt a mi szállodánk) és elérkeztünk az Opera Térre (Place de l'Opera). Körülnéztem és egy furcsa érzés futott rajtam keresztül: minden olyan ismerősnek tűnt! Mintha már jártam volna erre! Hát persze hogy jártam! Ha nem is fizikailag, de szellemileg igen! Még gyermekkoromban, amikor apám fényképeit nézegettem! Ugyanaz a furcsa "déjà vu" érzés fogott el amikor megtekintettük Párizsnak a többi nevezetességeit is. De apám hagyatéka még vidékre is kiterjedt. Legyen az a Versailles-i palota, vagy a Chambord kastély, vagy a Reims-i katedrális, apám emléke, szelleme és hagyatéka számomra mindig és mindenhol jelen volt.

- Siksze – nem zsidó nő

Tordai emlékek (Első rész)

http://www.bjt2006.org/TR_Tordai_emlekek1_1412.pdf

Tordai emlékek (Második rész)

http://www.bjt2006.org/TR_Tordai_emlekek2_1712.pdf

Tordai emlékek (Harmadik rész)

http://www.bjt2006.org/TR_Tordai_emlekek3_1912.pdf

Notita autobiografica

M-am nascut in 1940 la Cluj. Copilaria si adolescenta mi-am petrecut-o la Turda. Acolo am facut si liceul. Pe urma am ajuns la Universitatea din Timisoara, la facultatea de matematica si fizica, pe care am absolvit-o in 1964. In acelasi an am emigrat in Israel, cu familia (parintii si sora) si ne-am stabilit la Petach-Tikva, 15 km est de Tel-Aviv.

Am fost profesor de matematica, statistica si cercetare operationala la Colegiul Tehnologic al Universitatii din Tel-Aviv; in paralel, am fost profesor de matematica si la Institutul Pedagogic (cu profil tehnologic) din Tel-Aviv. In anul 2006 am iesit la pensie. Sunt casatorit si am doi baieti: Michael si Amir si doua nepoate: Inbal si Shira.

Am inceput sa-mi scriu amintirile in urma cu doi ani. De fapt, cartea nu e organizata pe capitole, ci pe "cicluri". Primele doua cicluri, intitulate respectiv:

"Amintiri din Turda" si "Amintiri din Timisoara" sunt scrise in limba romana. Ciclul al treilea, intitulat "Tordai emlekek" e scris in limba maghiara. Ultimul ciclu, intitulat "Zichronot" e scris in limba ebraica (ivrit).

Tomi Reich

Decembrie 2011